

a dákoromanizmus martirjává szentel fel egy olyan alakot, kinek történelmi és erkölcsi értékével már régen tisztában van a komoly történetírás.

Jonnescu művében történelmi magvat, igazságot hiába keresnénk. Ki sallangot, szövirágot, dicsőhymnust, szójátékot akar olvasni, az bőven talál e munka olvasásával. A ki pamphletet akar, ki az ilyen támadások sikamlós élet kedveli, szintén nagy érdeklődéssel forgathatja végig a füzet 30 oldalát; de a történelem igazságára a kutató itt nem fog találni. Mihály vajdára a dicsőítés, hymnusz minden sorából csak úgy árad felénk; a Báthory Zsigmond és Endre fejedelem s II. Rudolf alakjai befekettítése, a nemzetiségi gyűlölet az egészen végig huzódik; de történelmi igazságot itt ne keressünk. Azt látjuk ebből is, hogy míg az egyik nép a vénülő kor szellemével lerombolja a mondák, a mesék légvárait, addig a másik utópiákat kerget és annyira elvakul, hogy a történelmet a politika, az izgatások eszközévé akarja lealacsonyítani.

A ki elolvassa ezt a füzetet, megismeri az oláhok egy új fegyverét, — az előszó szavai szerint — „a tudomány czége alatt ü z ö t t i z g a t á s t.” Veress Endre elismerést érdemel, hogy e csekélybecsű, de jellemző dolgozatot megismertette velünk.

Krenner Miklós.

Kritikai megjegyzések dr. Pecz Vilmosnak

„Πλατωνικά ζήτηματα” cz. értekezéséről (megj. a *bp. V. ker. kir. kath. főgymn.* 1892/93. iskolai Értesítőjében.) írott bírálatára. (Megj. az Erdélyi Múzeum 1893. nov. IX. füzetében.)

Valóban nagy köszönettel tartozom P. úrnak, hogy bírálatával alkalmat szolgáltatott nekem a felszólalásra. Már régóta kívánok az új-görög nyelvről egyet-mást mondani, de sohasem volt alkalmam hozzá: most azonban a szerencsés véletlen a lehető legkedvezőbb alkalmat adta a kezembe. És ámbár Mullernek, a híres amsterdami tanárnak, értekezéseimről írott szakavatott bírálata (Megjelent az Egyetemes Philologiai Közlöny 1894. jan. füzetében) után minden további felszólalás fölöslegessé vált, mindazonáltal, tekintve a lélektani motívumokat, melyek P. urat bírálatának megírására felloválták, semmikép sem tudtam a hallgatás gondolatával megbarátkozni. Ehhez járult még az a körülmény is, hogy P. úr bírálatában oly dolgok fordulnak elő, melyeket a tudomány érdekében elhallgatni nem lehet, nem szabad. Bírálatának bevezető részében P. úr azt mondja, hogy az első lap olvasásánál még kétségben volt az iránt, minő nyelven van értekezésem írva, vajjon attikai, vagy új-görög nyelven-e. Valóban megdöbbenő önvallomás. Muller mindjárt első pillanatra megismerte, hogy értekezésem az új-görög Hochsprache-ban van írva, és P. úr nem tudta megismerni, tehát

maga vallja be, hogy az új-görög irodalmi nyelvben járatlan. Hogy pedig bírálata csak úgy hemzseg az új-görög irodalmi nyelvben való tájékozatlanságtól, azt fényes adatokkal fogom bebizonyítani és felhívom erre a szaktudósok figyelmét is.

P. úr bírálatát, eltekintve a bevezetéstől, három részre lehet osztani. Az első rész azon helyeket tárgyalja, a melyekben stilusom állítólag inkább attikai, mint új-görög; a második rész azon helyekkel foglalkozik, a melyeken a használtam kifejezés „nem ugyan egészen helytelen, de kevésbé helyes“; a harmadik rész végre felsorolja új-görögömnök „jelentékeny tévedéseit, sőt valóságos szarvas hibáit.“ Nézzük az első részt. Az itt emelt kifogások teljesen alaptalanok. Arra, a mit P. úr több önbizalommal, mint tájékozottsággal „a névelős főnév mellett álló birtokos és pusztán vagy függő részekkel bíró melléknévi jelzőnek szórendjéről“, továbbá az elisioról hirdet, minthogy concret esetet nem hoz fel, nem reflectálhatok; csupán figyelmébe ajánlom a mai Görögország legkitünőbb folyóiratát az Ἀθηνᾶ-t, hogy eljárásom helyes voltáról meggyőződhessek. A mi azonban a kifogásolt alakokat illeti, melyek P. úr szerint „a mai irodalmi görög nyelvben nem használatosak“, arra nézve határozottan ki kell jelentenem, hogy P. úr nagy tévedésben van. Nem csak οὐχ; vagy ἔχι, mint P. úr hiszi, hanem οὐ, οὐκ, οὐχ alakok is széltiliben fordulnak elő a mai új görög irodalmi nyelvben. Bizonyítják ezt Jeannarakison kívül, a kinek „Neugriechische Grammatik, Hannover 1877“ cz. könyvében a 120. §-ban ez olvasható: „δὲν — nicht selten auch οὐ, οὐκ, οὐχ — wird gebraucht, wenn etwas schlechtweg, an und für sich negirt wird, még a következő helyek: Ἀθηνᾶ I. k. 108 l. δεῖνός καί, οὐ τῶν τυχόντων; 247—248 l. οὐχ ἦρτον ὑπάρχει; 318 l. οὐ μικράν; 170 l. οὐκ ἔλιγα; Τέλυφνὲλ Συγγραμματα Ἑλληνικά. 65 l. οὐ μόνον . . . ἀλλὰ καί; 80 l. οὐχ ἦρτον; 94 l. οὐ στενάζει; 98 l. οὐ καθάριστα“

Sőt még a mai athenai társalgási nyelvben is széltiliben használják ez alakokat, v. ö. Jeannarakis „Wie spricht man in Athen“ cz. k. Leipzig, 1891. a 140. l.: οὐ, οὐκ, οὐχ, nicht. Kifogásolja továbbá e mondatokban ἂν ἔμωσ ἢ ἐπάναρχας (3. l. 30. s.) és ἂν ἀληθὴς ὁ Ἀριστοτέλης ἢ ὁ συγγραφεὺς αὐτό (5. l. 35. s.) a coniunctivust e. h. εἶνε (εἶναι). Tudni való, hogy ἂν, akár „ha“ akár „vajjon“ jelentésben, ha az ige a jelenre vonatkozik, indicativussal is, coniunctivussal is járhat, pl. Jeannarakis Deutsch-Neugriechisches Handwörterbuch 6. τ. λ. Wenn: ἂν ἔμωσ δὲν θέλη, wenn er aber nicht will; Jeannarakis, Neugriech. Grammat. 124. §. ἀγνοῶ ἂν σκεπτήται νὰ ἔλθῃ, ich weiss nicht, ob er zu kommen gedenkt. P. úr kifogása tehát minden alap nélkülű szűkölködik. Kifogásolja aztán ἦν-t (8. l. 37. s.) e. h. ἦτο. Az egyes számú imperfectum 3. személye az új-görög irodalmi nyelvben ἦτο(ν) vagy ἦν, v. ö. Müller, Historische Grammatik der Hellenischen Sprache. Erster Band. Grammatik 148. l. Azon kívül v. ö. még Télyf id. k. 76 l. τὸ θέατρον ἦν πληρῆς; 93. l. ὁ Ζεὺς οὐκ ἦν; Ἀθηνᾶ I. k. 320 l. τίς ἦν ὁ διαφωδῶν. Megtámadja aztán περιεῖσιν igét (2. l. 13. 14. ss.) e. h. ὑπάρχουσιν. Úgy látszik P. úr nem tudja, hogy a kifejezés változatosága a görög stilus szépségeihez tartozik. Minthogy értekezésemben a ὑπάρχω igét már többször használtam, szükségesnek találtam a változatosság

kedvéért egy más, hasonló értelmű igét használni és e célznak a *περίεμ* ige leginkább felelt meg. Hogy pedig ez az ige az új-görög irodalmi nyelvben előfordúl, még pedig a tölem használt értelemben, bizonyítja Legrandnak, a híres francia hellenistának szótára: *περίεμ* rester, survivre. Ugyanaz áll a *χρήται* igeről (7. l. 38. s.), melyet P. úr szintén megtámadott, ajánlván helyette *ποιεῖ χρήσιν*-t. Ha figyelemmel olvasta értekezésemet, láthatta, hogy az ajánlott szólást több ízben használtam, tehát itt is a kifejezés változatosságára való törekvés volt irányadó. Hogy pedig *χράομαι* igét az új-görög irodalmi nyelv széltiben használja — a mit persze P. úr nem tud — kitűnik a következő helyekből: 'Αθηναῖ I. k. 104. l. ἐνὶ πρῶ χρώμενοι, 238. l. χρώμενος τῷ τοῦ κολάζειν, és ugyanitt *κοινῇ βίᾳ χρώμενος*, 193. l. χρώμενοι τῷ ποτῷ; Télfy az id. k. 94. l. ὁ Προμηθεὺς ὁμοίως ὀλιγῆ ἐχρήσατο δυνάμει. Itt mellesleg meg kell jegyeznem, hogy P. úr grammatikai hibát követett el, a mennyiben nem *ποιεῖ χρήσιν*, hanem *ποιεῖται: χρήσιν* a helyes. A mai irodalmi nyelv az e fajta mondatokban a mediumot használja, pl. 'Αθηναῖ I. k. 38. l. Συγγραφαῖς τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ ποιοῦνται ἐνίοτε χρήσιν τοῦ ἐπιθέτου.

Roszolja továbbá az *ἐπιπράσκοντο*-t (5. l. 38. s.) e. h. *ἐπωλοῦντο*. Hogy miért helyesebb az utóbbi ige, úgy látszik P. úr maga sem tudja. Hiszen ott szerepelnek Jeannarakis idéztük szótárában ú. t. λ. „Verkaufen“ *πωλέω* mellett *πιπράσκω* és *διαπιπράσκω* igék. Tehát *πιπράσκω* nemcsak ó-görög, hanem új-görög ige is. Kifogásolja aztán az *ἀναγίνωσκε*-t (8. l. 34. s.) e. h. *ἀναγίνωσκε*. Mindkét alak ó-görög, azzal a különbséggel, hogy az egyik attikai, a másik új-ioniai (herodotosi). Szerintem a mai Hochsprache-ban írott értekezés keretébe igen jól illik bele az ilyen attikai alak. Különben Télfynél is található az id. k. 59. l. *ἀναγινώσκοντες*. Végre szörnyen megütközött P. úr azon, hogy az értekezésem folytatását tudtul adó szavakat a chablonszerű *ἔπειτα συνέχεια* vagy *ἀκκολουθεῖ* helyett *τὰ ἐπόμενα θὰ ἐκδοθῶσιν ὀφιαίτερον* fordulattal fejeztem ki. Tudni való, hogy én nem azt a gondolatot akartam kifejezni „a folytatás következik“, hanem azt „a folytatás később fog megjelenni“, ezt pedig csak úgy lehet kifejezni, a mint azt tényleg kifejeztem. Az e fajta chablonszerűség megjárja valamely napi lapban, de egy tudományos philologiai értekezésben nincs helyén. Hogy pedig *ὀφιαίτερον* P. úr előtt „szokatlan görög szó“, azt egészen természetesen találok, mert nem ismeri, a mit nem ismerünk, az előttünk szokatlan. Pedig ott diszeleg teljes pompájában Jeannarakis szótárában ú. t. λ. „Spät“ adv. *ὀψέ, πάρωρα, ἄργα*. Legrand szótárában is meg van: *ὀφιαίτερον*, plus tard. Hja hiába, P. úr az új-görög nyelvet csak a nyelvkönyvekből ismeri, de sem olvasottsága, sem lexikális ismeretei nincsenek, innen van, hogy bírálatában felsülés felsülésnek jár nyomában.

Az első részzel végeztünk, következik a második rész. Az itt felsorolt kifogások egytől-egyig hiányos grammatikai és lexikális ismereteknek a következményei. Kifogásolja első sorban *ἐκτιμώνται ἐρθῶς* szavakban (1. l. 3. s.) az *ἐρθῶς*-t e. h. *ἀκριβῶς*. Valóban kicsinyes kötekedés, a melyről alig lehet komolyan beszélni. Hiszen a helyes méltatást, nem pedig a pontosat akarom kifejezni, tehát itt csakis *ἐρθῶς* van helyén. Bizonyítja ezt napnál fényesebben az

ὄρθῃ ἐκτίμησις kifejezés, melyet egy született görög, Χαρίσιος Παπαμάρκου, „Περὶ τῶν τριττῶν εἰδῶν τῆς ψυχῆς παρὰ Πλάτωνι“ cz. (Leipzig 1875.) értekezésében a 24. l. használ. Hibásnak találja továbbá παντελῶς (teljesen) határozót (1. l. 3. s., 2. l. 16. s., 4. l. 36. s.) e. h. ἅπαντα (valamennyi, összes). Valóban furesa következetesség. Halált esküdve az ó-görögnek egyre azt veti szememre, hogy értekezésem inkább attikai, mint új görög nyelven van írva, sőt egész bírálátának az az intentiója, hogy kimutassa, hogy értekezésem stilusa inkább ó-görög, mint új-görög, és most ő maga ó-görög constructiót ajánl. Hol itt az elv, hol itt a ratio? P. úr nem tudja, hogy a melléknévnek állítmányi igehatározóként való használata az új görögben csak bizonyos melléknevekre szorítkozik, ezek: πρῶτος, δεύτερος, τρίτος stb., ὕστερος, τελευταίος, ἔσχατος és μόνος, pl. τελευταίος ἐφθασεν ἐκεῖνος. Tehát a kérdéses παντελῶς (teljesen) mint grammatikai, mint logikai tekintetben megállja helyét. v. ö. Jeannarakis Neugriech Grammat. 82. §. 2. Továbbá nem helyesli a τὸ πρῶτον-t (1. l. 8. s.) e. h. πρότερον (előbb) vagy κατ' ἀρχάς (kezdetben). Tὸ πρῶτον-nak jelentése a kérdéses helyen „előszőr“ vagy „eredetileg“. Hogy pedig ebben a jelentésben előfordúl az új-görög irodalmi nyelvben, bizonyítja a következő hely: Ἀθηνᾶ I. k. 11. l. Ἐν τῷ Ἀεζικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἔπαρ τὸ πρῶτον (előszőr vagy eredetileg) μὲν ἐξεδρόθη ὑπὸ κτλ. Aztán optikai csalódásból hibáztatja Ἀριστοτέλης-t e. h. ὁ Ἀριστοτέλης. Pedig ott áll a névelő Aristoteles előtt, de nem az 1. l. 9. s.-ban, mint P. úr tévesen idézi, hanem a 2. l. 27. s.-ban: ὁ Ἀριστοτέλης δηλονότι stb. Nincs inyére továbbá az ἔξω (1. l. 10. s.), hanem inkább való szája izének az ἐκτός. Pedig mindkettő ugyanazon jelentésben használatos. Ha P. úr azt hiszi, hogy ἔξω jelentése „kinn, ki“, ἐκτός-é pedig „kivül“, nagyon csalatkozik. Állításom igazolására egyszerűen Jeannarakis szótárára utalok, a hol ὁ. τ. λ. „Ausser“ (kivül) ἔξω, ἐκτός, πλὴν, ὁ. τ. λ. „Aussen“ (kinn) pedig ἔξω, ἐκτός szók találhatók. Szakasztott ilyen tévedésbe leledzik P. úr κρηπιδοῦται igét illelőleg (1. l. 24. s., 4. l. 16. s.), melyről fennen hirdeti, hogy „alapúl, alapszik“ értelemben az új-görögben nem fordul elő, holott Jeannarakis szótárában ὁ. τ. λ. „sich gründen“ ott szerepel első helyen κρηπιδομαι, στηρίζομαι, βασιζομαι mellett. Már pedig „sich gründen“ magyarul annyit jelent, mint „alapulni, alapítani.“

Kevésbé helyesnek tartja továbbá ἀξιολογώτατος-t (6. l. 16. s.; ἀξιολογώτατος μάρτυς) e. h. ἀξιόπιστοτάτος vagy ἀθθενικώτατος. Ἐν nem azt akartam kifejezni, hogy Aristoteles a leghitelesebb tanú, hanem azt, hogy Aristoteles a legilletékesebb tanú. Hogy pedig ἀξιόλογως melléknév „illetékes“ jelentésben is előfordúl az új-görögben bizonyítja Legrand szótára: ἀξιόλογος legitim. A kevésbé helyes kifejezések közé számitja továbbá ῥήσις-t (4. l. 1. s.) e. h. λέξις. Itt is a kifejezés változatosságára való törekvés bírt arra, hogy λέξις helyett, melyet igen gyakran használtam, ῥήσις-t választottam. Különben a mit P. úr ῥήσις-ről mond, az légből kapott állítás és csak annak a határtalan önbizalomnak tudandó be, mely egész eljárását jellemzi. Hogy mennyire igazak szavam, bizonyítja legékeszszólbban Jeannarakis szótára, a hol ὁ. τ. λ. „Wort“ ott található: ὁ λόγος, ἡ ῥήσις, ἡ λέξις, τὸ ὄνομα. Oly szegénynek tartja P. úr az új

görög nyelvet, hogy a „szó“ kifejezésére csak egyetlen kitétele volna? Végre irgalmatlanul elítéli az ártatlan *εἰ* szócskát és pártját fogja az *ἐάν*-nak, holott kevés utánalátással hamarosan meggyőződhetett volna arról, hogy az új-görög irodalmi nyelv korántsem idegenkedik *εἰ*-től. Hadd álljon itt egy pár csattanós példa: Ἀθηνᾶ I. k. 195. I. *εἰ καὶ δὲν εἶνε*; 199. I. *εἰ καὶ ἐπεχειρήσαμεν*; 200. I. *εἴτι ἐρθὼν ἐν τούτοις*; 201. I. *εἰ καὶ πάντα τὰ χειρόγραφα . . . ἔχουσι*; I. *εἰ καὶ λέγει*. V. ö. még Sanders, Neugrich. Grammat. 155. I.: Ἄν, *ἐάν* (mit Coniunct) wenn, einen Bedingungssatz einleitend (gehoben auch *εἰ*). Igazán nem hittem, hogy a királyhágóntúli kritikus új-görög nyelvi ismereteinek ily megdöbbenő a hja.

Ezzel végeztünk a második részszel is következik a legérdekesebb rész: a harmadik, melyben P. úr megfoghatatlan könnyelműséggel és meggondolatlansággal „jelentékeny tévedéseknek, sőt valóságos szarvas hibáknak“ minősít oly dolgokat, melyekhez a kifogásnak legkisebb árnyéka sem fér. De nézzük rendre kifogásait. A hibásnak mondott ἦν alakról (ἦν ἦν 2. I. 14. s., 6. I. 30. s. 8. I. 33. s.) már fentebb kimutattam, Müller korszakot alkotó nyelvtanára hivatkozva, hogy az új görög irodalmi nyelvben szélitiben használatos. A mit továbbá ἀκολουθῆω igéről mond, arra nézve következő megjegyzésem van. Az ó-görög classicus kifejezéseknek és constructioknak okkal-móddal való használata, különösen a mai Hochsprache-ban írott philologiai értekezés keretében, csak emeli az értekezés becsét és értékét és megadja neki azt a bűbajos, csodás varázst, mely az ó-görög classicus nyelvet oly páratlaná teszi. Ilyen szempontból kell megítélni Télfy eljárását, a ki dictionióját gyakran ó-görög classicus kifejezésekkel fűszerezi (az id. k. 72. I. οὐδαμῶς ἔφεσσι); ilyen szempont alá esik Télfynek az a szokása, hogy nem ritkán tisztán ó-görög constructiót használ (pl. az id. k. 60. I. οὐκ ἐτόλμησε κομηῆσαι, 63. I. δὲν ἠθῆλγησε στεφανωθῆναι). Ilyen szempont vezérelt engem is, midőn ἀκολουθῆω igét az ó-görög classicus nyelvszokás szerint dativussal construáltam. Fehát csak felületes kötekedés és pártját ritkító kicsinyesség akadhat fenn az ilyen dolgokon, csak az új görög irodalmi nyelvben idegen tűnődhetik el azon, hogy miért használtam ἀκολουθῆω igét dativussal. A valósággal homlok-egyenest ellenkezik továbbá az, a mit P. úr ὑπολείπομαι-ról (2. I. 26. s.) mond. A kérdéses ὑπολείπομαι ige jelentése Jeannarakis szótára szerint (ὁ. τ. λ. „Übrig“) „übrig sein — übrig bleiben“, nem pedig, mint P. úr tévesen hiszi, „el vagyok hagyva, hiányzom, gyöngébb vagyok.“ Szakasztott olyan jelentésben, mint értekezésemben előfordúl, használja Télfy is az id. k. 80. I. νῦν ἤδη δὲν ὑπολείπεται ἄλλο. Hibásnak találja továbbá a διατηρεῖ igét (3. I. 3. s.) e. h. παρατηρεῖ vagy θεωρεῖ. Ebből világosan látható hogy P. úr még a görög szöveget sem érti. A kérdéses hely így hangzik: Ὁ Ἀριστοτέλης τὴν εἰδικὴν τοῦ Πλάτωνος μέθοδον διατηρεῖ ὡς εἶναι μάλιστα. Értelme: Aristoteles a specificus platói eljárást a lehető leghívebben őrzi meg. Tehát itt csak is διατηρεῖ van helyén, az ajánlott παρατηρεῖ vagy θεωρεῖ mint értelemzavarók egészen elvetendőek. A görög szöveg félreértésén alapszik továbbá az, a mit P. úr δᾶ szócskáról (3. I. 20. s.) mond. Ἐν nem azt akarom kifejezni hogy „valóban“ (τῷ ὄντι), mint P. úr tévesen hiszi, hanem azt a gondolatot

„de hiszen, de igenis“, és ilyenkor az új görögben nem dá magában, hanem ἀλλὰ . . . dá formula járja, pl. Jeannarakis szótára ó. t. λ. „Ja“: ἀλλ' εἶνε δά γνωστότατον πρᾶγμα, das ist ja eine allbekannte Geschichte, ἀλλ' ἤξεύρατε δά ὅτι, Sie wissen ja das, ἀλλὰ πρὸς ὑμᾶς δά δύναιμι νά τό εἶπω, Ihnen kann ich es ja sagen.

A görög szöveg meg nem értésének tulajdonítandó továbbá az ἐξετύπωσαν-nak (s. l. 25. —26. s.) a megtámadása, a mely helyett megfoghatatlan módon az oda nem való ἐξέφρασαν-t ajánlja. A kérdéses hely így hangzik: Ἐν ᾧ δηλονότι ὁ Ἀριστοτέλης μετὰ πλείους λόγιους καὶ ἐξουσίας πλάττει νέας λέξεις, ἵν' ἐκφράζη καὶ τοιαύτης ἰδέας, ἃς ἐξετύπωσαν τελῶς αἱ πέρη: τοῦδε εὐχρηστοὶ λέξεις κτλ. Értelme: Míg ugyanis Árisztoteles a legnagyobb merészséggel és szabadsággal új szókat alkot, hogy oly gondolatokat is kifejezzen, a melyeket az eddig használatban levő szavak teljesen kidomborítottak. Tehát ἐκτυπό(ν)ω ige jelentése itt „kidomborítok“, nem pedig, mint P. úr hibásan értelmezi „kinyomtatni.“ Hogy pedig ἐκτυπό(ν)ω az említettük értelemben az új görögben meg van, bizonyítja Jeannarakis szótára ó. t. λ. „Ausprägen.“ ἐκτυπό(ν)ω.

A megtámadott ὀ-ról (s. l. 39. s.: οὐ συνισθάνεται) már fennebb kimutattam, hogy nemcsak az irodalmi, hanem még a mai athenai társalgási nyelvben is széltiben használatos. Hogy mily megdöbbentő módon van szükiben P. úr az új-görög nyelvi ismereteknek, azt fényesen bizonyítja az az exposé-ja, melyet a használtam σκέπτομαι ige (4. l. 1—2. s.: αἱ ῥήσεις δὲν παρέχουσιν αἰτίαν τοῦ νὰ σκεφθῆ τις περὶ συγγραμμάτων) jelentéséről elmondott.

P. úr nem tudja, hogy „σκέπτομαι“ ige jelentése az új görögben „gondolok“. v. ö. Jeannarakis szótára ó. t. λ. „Denken“: διανοοῦμαι, σκέπτομαι, διαλογίζομαι, συλλογίζομαι. Ugyanilyen értelemben használtam én is. A görög szöveg meg nem értésén alapszik továbbá az, a mit P. úr a „δῆθεν ὀφισταμένων“ (4. l. 3—4. s.) szavakról mondott. A kérdéses hely így hangzik: Ὁσούτως δ' ἔχοσ' τὰ κατ' ἀνέκδοτα. ἅτινα ἦσαν διασπαρμένα περὶ ἐκδηλώσεών τινων πλατωνικῶν δῆθεν ὀφισταμένων. Értelme: Ugyanaz áll az adomákról, melyek holmi állítólagos plátói nyilatkozatokról keringtek. Hogy pedig δῆθεν ὀφιστάμενος jelentése „állítólagos“, kiténik Jeannarakis szótárából, a melyben ó. t. λ. „Vermeintlich“ következő kifejezések állanak: νομιζόμενος, ὑποτιθέμενος, ληγόμενος, δῆθεν ὀφιστάμενος. Már pedig „vermeintlich“ magyarul annyit jelent, mint „állítólagos.“ Hogy mily járatlan és tájékozatlan P. úr az új-görög nyelvtenban, napfényes igazsággal bizonyítja az a körülmény, hogy nem tudja, hogy az új-görögben minden participiumból lehet főnevet alkotni, ha a névelő hozzá járul. „Durch den Artikel kann jedes Participium zu einem Substantio gemacht werden“ mondja Jeannarakis, Neugriech. Grammat. 84. §. 5. Minthogy pedig ἔλλειπω ige az új-görögben meg van (v. ö. Jeannarakis szótára ó. t. λ. „Fehlen“: λείπω, ἔλλειπω), a kérdéses τὸ ἔλλειπον minden tekintetben kifogástalan. Hibáztatja továbbá a καθήκει εἰς τὴν τοῦ Τιβερίου ἡλικίαν (5. l. 21—22. s.) szavakban a καθήκει-t e. h. ἀνίκει. A mit fentebb már kétszer említettem, azt most harmadszor említem, hogy t. i. a kifejezés változatosságára való törekvés volt az oka, hogy többször használtam ἀνίκει helyett καθήκει-t választottam. Hogy

pedig az új-görögben nem csak a τὸ καθήκον főnév, mint P. úr hiszi, hanem a καθήκω ige is előfordúl, még pedig egészen olyan értelemben, mint a minőben én használtam, bizonyítja Le-grand szótára: καθήκω, s'é'endre á.

Szarvas hibának mondja továbbá a μὴ συνετάττοτο συγγραμματα... καὶ μὴ ἐλάμβανον βιβλία stb. (5. l. 25—27. s.) szavakban „μὴ“-t, e. h. μὴπως. Ünnepelesen constatálom, hogy P. úr a „μὴ“-nek hírért hamvát sem ismeri, holott egy kis fáradsággal meggyőződhetett volna arról, hogy μὴ az új-görög irodalmi nyelvben meg van, még pedig szakasztottan úgy használva, mint értekezésemben. pl. Ἀθηνᾶ I. k. 175. l. διὰ τοῦτο καὶ τινα οὐχὶ παράσσειον ὑποψίαν μὴ κατὰ πλάνην ὁ Χαράκης ἔθηκε. Az ἐνεδέχθη-ről (6. l. 7. s.) mondott felületes és el-sietett ítélete továbbá arról tanuskodik, hogy a görög szöveget nem értette. Ἐνδέχεται személytelen ige jelentése a kérdéses helyen „megtörténhetik“, v. ö. Jeannarakis szótára ὁ. τ. λ. „Geschehen“: ἐνδέχεται, es kann geschehen. Az Ἐκτούτων δὲ ἐνεδέχθηγράστα“ szavak értelme tehát: Ennek következtében igen könnyen megtörténhetett. Ebből látni való, hogy P. úr coniecturája „ἐδέχθη ἀπαδέχθη, παραδέχθη, ἐστιαχάσθη azaz elfogadtatott az a nézet, azt következteték“ a gondolatok összefüggésével merőben ellenkezik. Hogy pedig ἐνδέχεται személytelen ige a jelzett értelemben csak a praesens-ben fordul elő, mint P. úr hiszi, fölötte merész és meggondolatlan állítás, mert sem a nyelvkönyvekben, sem a szótárakban erre vonatkozólag bizonyító erejű adatok nem találhatók. Kőtekedési viszketegje már annyira erőt vett rajta, hogy minduntalan optikai csalódásban ringatózik. Bizonyítja ezt legfényesebben az a megjegyzése, melyet ἀπαράδεχεται-ról (6. l. 13. s.) tett. A kérdéses helyen ugyanis nem ἄ παράδεχεται, mint P. úr tévesen idézi, hanem ἄ παρτίθεται áll. A vonatkozó névmás παρτίθεται-től függő accusativus, παρτίθεται pedig medium, melyhez az alany (ὁ Ἀριστοτέλης) a megelőzőből könnyen kiegészíthető.

Hogy mily hiányosak P. úr lexikalis ismeretei, arról fényes tanubizony-ságot tesz az, a mit δοξάζει-ről (7. l. 7. s.) mond Q. úr ugyanis a legnagyobb komolysággal azt állítja, hogy δοξάζω ige „csak az ó-görögben jelenti: vélni, hinni.“ Ebbeli állítását nemcsak Jeannarakis szótára hazudtolja meg, a hol ὁ. τ. λ. „Glauben“ ott szerepel δοξάζω, hanem még a következő az Ἀθηνα-ból idézett helyek: I. k. 37. l. Περὶ τὸν δ' ἡμῶν φαίνεται νὰ καταλεχθῶσι καὶ ἄλλων παλαιῶν μαρτυρία δοξαζόντων ἐτι μονόφθαλμοι οἱ Ὀμηρικοὶ κήκλωπες ἦσαν 137. l. ὡς δοξάζει ὁ πρότασις 152. l. Ὅθεν δοξάζει ἄλλος. Rosszúl értelmezi továbbá, mert nem érti a görög szöveget, a τοῦτο ὅμως ἀναγινώσκωμεν ὡς ἀποδεδομημένον (8. l. 20—21. s.) szavakat. A hely így hangzik: καὶ, καίπερ τὰς πρὸς Σοφιστὴν ἀναφορὰς ἀποδεικνύει, τοῦτο ὅμως ἀναγινώσκωμεν, ἐτι ἀδυνατεῖ τούτου τοῦ διαλόγου νὰ κατασταθῆ συγγραφῆς ὁ Πλάτων. Értelme: és ámbár a Sophistesre való vonatkozásokac kimutatja, mégis azt olvassuk, mint bebizonyított tényt, hogy Plátó ezt a dialogust nem szerkeszthette Tehát a P. úr ajánlotta javítás: „ἀναγνωρίζωμεν“, e. h. ἀναγινώσκωμεν, mint értelemzavaró, végkép elejtendő. A mi most következik, valóban restelni való és azt a meggyőződést érleli meg bennem, hogy P. úr minden tudományos készségség nélkül fogott bírálatának megírásához. Ő ugyanis nem tudja, hogy ἀδυνατεῖ (8. l. 21. s. ἀδυνατεῖ τούτου

τοῦ διαλόγου νὰ κατασταθῆ συγγραφεὸς ὁ Πλάτων) egyenlő értelmű εἶνε ἀδύνατον vagy δὲν εἶνε δυνατόν-nal v. o. Jannarakis szótára ὅ. τ. λ. „Unmöglich“: ἀδυνατῶ νὰ προχωρήσω περαιτέρω, ich kann unmöglich weiter gehen. De álljon itt még az 'Aθηνᾶ-ból is, e minteszerű nyelven írott folyóiratból, egy példa I. k. 42. l. ἀλλ' ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν νὰ πείσωμεν ἡμᾶς αὐτοῦς.

Végül, mert a kellő grammatikai ismeretek híján a görög szöveget nem érti, újra coniectura-hoz folyamodik, mint fentebb. „Érthetetlen ugyanis előtte a következő constructio“: μήπως ἐπιτογγάνει τις ἐν τῷ τῶν πλατωνικῶν συγγραμμάτων συμπλέγματι καὶ τοιοῦτας διαλόγους (4. l. 35—36. s.) Tehát coniectura-ban keres orvoslást és így iparkodik a mondaton javítani: μή πως ἐπιτογγάνουσι τινες ε. τ. τ. π. σ. σ. καὶ τοιοῦτοι διάλογοι. Hja hiába, mint egyebütt, úgy a kritika ars coniecturalis-ban is elhagyta a szerencse. Itt fekszik, itt vonaglik összezsugorodva a maga ásta veremben. Itéletének e passusa a szánalmas, teljes kimerültségre valló vergődés szomorú tanubizonyysága coniecturája pedig grammatikai szempontból merő képtelenség, mert hiszen ἐπιτογγάνω ige „akadok valamire“ jelentésben ἐντογγάνω és συντογγάνω igeik mintájára dativussal construálódik, v. ὅ. Jeannarakis szótára ὅ. τ. λ. „Stossen“ auf Jemanden: ἐντογγάνω, συντογγάνω τινί, „talállok és eltalállok“ értelemben pedig accusativussal jár, v. ὅ. Jeannarakis szótára τ. ὅ. λ. „Treffen“: ἐπιτογγάνω τὴν εὐκαιρίαν, ich treffe die rechte Zeit. A kérdéses helyen ἐπιτογγάνω ige jelentése „akadok“ valamire; ezért van dativussal construálva. Absolute azaz tárgy nélkül „sikerülni“ értelemben fordul elő. v. ὅ. Jeannarakis szótára ὅ. τ. λ. „Gelingen“: ἢ ἐπιχειρήσει δὲν ἐπέτυχεν, das Unternehmen ist nicht gelungen. Tehát a P. úr ajánlotta szerkezet (ἐπιτογγάνουσι τινες καὶ τοιοῦτοι διάλογοι) a kérdéses helyen képtelen és a nyelvszokással homlokegyenest ellenkező. De lehetséges az is, a mire csak később gondoltam, hogy P. úr a τὶς szócska használatát nem ismeri. Tíz a kérdéses helyen az általános, határozatlan alany jelölésére való, tehát a magyar: az ember, a francia: on, a német: man. Szakasztott olyan constructio, mint a kérdésben forgó, előfordúl az 'Aθηνᾶ-ban is, I. k. 73. πολλὰκις ἐντογγάνει τις τῷ ῥήματι: 120. l. ἐντογγάνει τις τῇ χρήσει.

De ennyi elég. A mondottakból látni való tehát, hogy P. úr új-görögjének „jelentékeny tévedéseit, sőt valóságos szarvas hibáit“ fényes adatokkal mutattam ki; de látható egyszersmind az is, hogy P. úrnak az új-görög irodalmi nyelvben való járatlansága valóban megdöbbentő.

Dr. Kassai Gusztáv.

Különfélék.

Regélő hét.

Dr. Jankó János igriczeokról kiadott czikke folyóiratunk januári fűzetében így szól: „A regélés múltjáról Heltai nyomán tudjuk, hogy a XVI. sz. közepe táján nagyban divott a regélés szokása, mert szükségét látta „az ördögnek nagy ünnepe a regélő hét (t. i. a farsang) ellen írni. A kénosi és göcseji regélés ugyanazon napra esik s a Heltai regélő hete ezeket nyomon követi.“ (Erd. Műz. 1894. 33. 34.)